

Nr 13.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående befrielse för G. V. Bohlin m. fl. från ersättningsskyldighet; given Stockholms slott den 4 januari 1943.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES.

Efter gemensam beredning med chefen för socialdepartementet såvitt angår punkten 11:o) anför chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Sköld, följande:

1:o.

Den 24 januari 1942 inträffade å allmänna landsvägen Sätenäs—Tun en sammanstötning mellan en av kronan förhyrd automobil, vilken framfördes av värnpliktige vid Skaraborgs flygflottilj nr 212 33/1941 *Göte Vendel Bohlin*, samt en handlanden Oskar Solberg i Grästorps tillhörig automobil. Vid olycks-tillfället använde Bohlin den av kronan förhyrda automobilen utan lov.

Efter åtal vid flygflottiljens krigsrätt fann krigsrätten genom utslag den 4 mars 1942 utrett, att Bohlin vid tillfället brustit i omsorg och varsamhet,

Bihang till riksdagens protokoll 1943. 1 saml. Nr 13.

varigenom han vållat sammanstötningen. På grund härav prövade krigsrätten rättvist jämlikt 130 och 131 §§ ävensom 34 § andra stycket strafflagen för krigsmakten jämte vissa andra lagrum döma Bohlin att hållas i vaktarrest tio dagar. Därjämte förpliktades Bohlin, enär han vid sammanstötningen brukat automobilen utan lov, att till kronan utgiva ersättning för skadorna å densamma m. m. med tillhoppa 863 kronor 59 öre. Krigsrättens utslag har vunnit laga kraft.

Uti en av flygförvaltningen, jämte eget yttrande, den 9 juni 1942 överlämnad skrift har Bohlin — under återopande att hans förseelse vid sammanstötningen varit jämförelsevis obetydlig — anhållit att av nåd bliva befriad från ersättningskyldigheten.

Flygförvaltningen har i yttrandet anfört bland annat följande:

Av handlingarna framginge, att det vållande till trafikolyckan, som legat Bohlin till last, varit av så lindrig art, att, därest olyckan ägt rum under anbefalld tjänsteutövning, Bohlin jämlikt förordningen den 22 juni 1939 med vissa bestämmelser rörande skadeståndsskyldigheten för förare av motorfordon m. m., som tillhöra eller nyttjas av staten, skulle undgått ersättningsskyldighet till kronan. Dylik hade ålagts Bohlin, enär han vid tillfället brukade automobilen utan lov. Härmed förhölle sig på det sätt att han varit beordrad att med automobilen köra ved från flotttiljens förläggning till Blaxtorp men på begäran av annan värnpliktig, som medföljt, kört automobilen en mindre omväg för att avlämna den medföljande vid en rakstuga. Härunder hade sammanstötningen inträffat.

Bohlin vore 22 år gammal, ogift och utan underhållsskyldighet samt i det civila lärning i handelsyrket med en årsinkomst av 660 kronor jämte fritt vivre. Utsikt torde icke föreligga att inom en närmare framtid uttaga det utdömda beloppet.

Enär de omständigheter, varunder Bohlin ådragit sig ersättningsskyldigheten, syntes skäligen mildrande, föresloge flygförvaltningen, att Bohlin mot inbetalande före den 1 januari 1944 av förslagsvis 150 kronor befriades från skyldigheten att gälda återstoden av skadeståndet.

Statskontoret har i utlåtande den 17 juni 1942 anfört, att ämbetsverket med hänsyn till att Bohlin brukat automobilen olovligen hyste viss tvekan om någon befrielse från det ådömda skadeståndet borde medgivas. I varje fall borde befrielse icke medgivas i den utsträckning, flygförvaltningen föreslagit. Statskontoret förordade för sin del att Bohlin, därest han inom viss av Kungl. Maj:t bestämd tid inbetalade ett belopp av 400 kronor, måtte befrias från återstoden av honom åvilande ersättningsskyldighet.

Uti skrivelse den 14 augusti 1942 har *flygförvaltningen* meddelat, att Bohlin av sin ifrågavarande skuld till kronan den 23 juli 1942 inbetalat 150 kronor.

*Departements-
chefen.*

Med hänsyn till omständigheterna vid sammanstötningen samt av Bohlin visad beredvillighet att i mån av förmåga fullgöra sin skadeståndsskyldighet anser jag mig böra föreslå, att Bohlin befrias från återstående ersättningsskyldighet.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att Göte Vendel Bohlin må befrias från återstående betalnings-skyldighet till kronan enligt krigsrättens vid Skaraborgs flyg-flottilj utslag den 4 mars 1942.

2:o.

Den 15 januari 1942 inträffade under förläggning av ett förband ur Gotlands infanteriregemente i trakten av Träkumla en tältbrand, varvid såväl tältet som viss därstädes befintlig intendenturmateriel förstördes eller skadades av eld. Anledningen till eldsolyckan synes ha varit, att konstituerade sergeanten *Karl Axel Wallqvist* underlätit viss uppsyn över elden.

Gotlands infanteriregementes krigsrätt, varest *Wallqvist* ställdes under åtal på grund av branden, fann genom utslag den 17 februari 1942, att *Wallqvist* i egenskap av tältlagschef underlätit att, sedan eld uppgjorts i ugnen i tältet, ha eldvakt utsatt i detsamma och i stället i avsikt att påskynda anordnande av anbefalld bevakning låtit hela tältlaget avmarschera till utspisning samt att tältet med en del däri befintlig materiel fattat eld och förstörts, innan personalen efter en stund återkommit. På grund härav prövade krigsrätten jämlikt 130 § strafflagen för krigsmakten rättvist döma *Wallqvist* undergå arrest utan bevakning två dagar, varjämte *Wallqvist* förpliktades ersätta kronan värdet av den förstörda materielen med 797 kronor 17 öre. Krigsrättens utslag har vunnit laga kraft.

Uti en av militärbefälhavaren på Gotland den 11 april 1942 med tillstyrkan överlämnad skrift har *Wallqvist* anhållit att bliva befriad från den ådömda skadeståndsskyldigheten. *Wallqvist* har framhållit, att han avlagt studentexamen 1940, att han bedrivit studier den tid han icke varit inkallad till militärtjänstgöring samt att han ej hade några andra inkomster än lönen i militärtjänsten och ej heller i övrigt några tillgångar.

Arméförvaltningens intendentur- och civila departement ha i utlåtande den 11 maj 1942 med hänsyn till i målet föreliggande omständigheter avstyrkt bifall till ansökningen.

Statskontoret har i utlåtande den 27 maj 1942 anfört, att ämbetsverket med beaktande av *Wallqvists* ekonomiska förhållanden och övriga omständigheter — särskilt den i krigsrättens utslag angivna orsaken till underlåtenheten att utsätta eldvakt — icke ville motsätta sig att *Wallqvist* befriades från ersättningsskyldighet. Med hänsyn till intendentur- och civila departementens ståndpunkt ansåge statskontoret sig kunna ifrågasätta befrielse endast beträffande hälften av skadeståndet. Statskontoret förordade alltså, att *Wallqvist*, därest han inom viss av Kungl. Maj:t bestämd tid inbetalade ett belopp av 400 kronor, befriades från återstående skadeståndsskyldighet.

Av handlingarna i ärendet framgår, att *Wallqvists* underlåtenhet att utsätta eldvakt föranletts därav att han önskat påskynda anordnande av anbefalld bevakning. Försummelsen har av krigsrätten icke prövats förskylla svårare straff än arrest utan bevakning under två dagar. Vid angivna förhållande och med hänsyn till *Wallqvists* ekonomiska ställning anser jag mig böra föreslå,

*Departements-
chefen.*

att Wallqvist befrias från återstående skadeståndsskyldighet, därest han inbetalar ett belopp av 150 kronor. Inbetalningen bör ske före tidpunkt, som Kungl. Maj:t bestämmer.

Under återropande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att Karl Axel Wallqvist må, därest han inom tid, som av Kungl. Maj:t bestämmes, till arméförvaltningen inbetalar ett belopp av 150 kronor, befrias från återstoden av den honom jämlikt krigsrättens vid Gotlands infanteriregemente utslag den 17 februari 1942 åliggande skadeståndsskyldigheten.

3:o.

Vid Södermanlands regemente tjänstgörande landstormsmannen M 18 231/1924 *Ernst David Ericsson* har såsom förare omhänderhaft en kronan tillhörig lastautomobil. Den 23 oktober 1941, då arbetet för dagen var slut, öppnade Ericsson kranen till kylaren för att tömma ut kylvattnet. Han förbisåg emellertid att även motorblocket var försett med en kran för avtappning av kylvatten och öppnade därför icke denna kran. Bilen stod därefter obegagnad till och med den 28 oktober 1941; till följd av kyla samt den underlätna avtappningen av motorblocket frös detta under tiden sönder.

Efter det saken hänskjutits till regementskrigsrätten vid Södermanlands regemente samt vederbörande åklagare förklarar, att han icke förde ansvar utan endast skadeståndstalan, förpliktade krigsrätten genom utslag den 9 december 1941 Ericsson att, när han brustit i vården av automobilen, ersätta kronan skadorna å densamma med 468 kronor 46 öre. Krigsrättens utslag har vunnit laga kraft.

Uti en den 23 december 1941 dagtecknad skrift har Ericsson — under återropande av att han vore fullständigt medellös samt hade hustru och ett barn att försörja — anhållit om befrielse från den ådömda skadeståndsskyldigheten.

Arméförvaltningens tyg- och civila departement ha i utlåtande den 28 april 1942 — under framhållande att fallet vore i viss mån likartat med ett till 1942 års riksdag genom proposition nr 35 (punkt 1) hänskjutet ärende — anført bland annat:

Den försummelse Ericsson låtit komma sig till last hade delvis haft sin grund i bristande förtrogenhet med konstruktionen av kylarsystemet hos automobilen samt i den omständigheten, att han icke erhållit erforderliga instruktioner och anvisningar beträffande dess vård. Med hänsyn härtill och i betraktande jämväl av Ericssons mycket svaga ekonomi samt honom åvilande försörjningsplikt ansåge sig departementen bära tillstyrka att Ericsson helt befriades från skadeståndsskyldighet.

Statskontoret har i utlåtande den 13 maj 1942 tillstyrkt att Ericsson, därest han inom viss av Kungl. Maj:t bestämd tid inbetalade ett belopp av 50 kronor, befriades från återstående skadeståndsskyldighet.

I överensstämmelse med statskontorets förslag förordar jag, att Ericsson mot inbetalande till statsverket av 50 kronor befrias från återstående skade-

ståndsskyldighet. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma den tidpunkt inom vilken ifrågavarande betalningsskyldighet skall vara fullgjord.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

att Ernst David Ericsson må, därest han inom tid, som av Kungl. Maj:t bestämmes, till arméförvaltningen inbetalar ett belopp av 50 kronor, befrias från återstående skadeståndsskyldighet till kronan enligt krigsrättens vid Södermanlands regemente utslag den 9 december 1941.

4:o.

En av värnpliktige vid Södra skånska infanteriregementet nr 953 2/1940 *Ove Arne Helge Andersson* den 30 januari 1942 under övningskörning i tjänsten framförd, kronan tillhörig automobil fick motorfel och bogserades till verkstad för reparation. Vid avlämnandet av bilen därstädes underlät Andersson tillse, att kylarvattnet urtappades, med påföljd att motorn frös sönder.

Efter yrkande vid regementets krigsrätt förpliktade krigsrätten genom utslag den 14 mars 1942 Andersson att i enlighet med eget medgivande utgiva skadestånd till kronan för skadorna å bilen med 526 kronor 17 öre. Krigsrättens utslag har vunnit laga kraft.

Uti en den 18 juni 1942 dagtecknad skrift har Andersson — med bifogande av ett av kronouppbördskontoret i Malmö den 15 juni 1942 utfärdat intyg utvisande att hans senast deklarerade arbetsinkomst vore 1,100 kronor, samt att han icke hade några inkomster av kapital eller förmögenhet — anhållit att bli befriad från den ådömda skadeståndsskyldigheten.

Arméförvaltningens tyg- och civila departement ha i utlåtande den 4 augusti 1942 anfört:

Andersson hade sedermera visat nit och skicklighet i sin tjänsteutövning såsom bilförare. Med hänsyn till Anderssons ungdom (född den 1 september 1920) och svaga ekonomi ansåge sig departementen — i likhet med vad tjänstgörande militärområdesbefälhavaren förordat — kunna tillstyrka nedsättning av skadeståndsbeloppet med ungefär hälften eller 250 kronor, att inbetalas förslagsvis senast den 30 juni 1943.

Statskontoret har i utlåtande den 17 augusti 1942 anslutit sig till vad tyg- och civila departementen sålunda föreslagit.

Med anledning av vad myndigheterna anfört finner jag mig böra tillstyrka, att Andersson, mot inbetalande till statsverket av visst belopp inom tid, som av Kungl. Maj:t må bestämmas, befrias från återstående skadeståndsskyldighet. Med hänsyn till omständigheterna i ärendet och till den standpunkt jag intagit vid anmälan av det under nästföregående punkt behandlade ärendet vill jag förorda, att det belopp, som sålunda Andersson bör ha att inbetala, begränsas till 100 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

*Departements-
chefen.*

att Ove Arne Helge Andersson må, därest han inom tid, som av Kungl. Maj:t bestämmes, till arméförvaltningen inbetalar ett belopp av 100 kronor, befrias från återstående skadeståndsskyldighet till kronan jämlikt krigsrättens vid Södra skånska infanteriregementet utslag den 14 mars 1942.

5:o.

En kronan tillhörig, av Skånska kavalleriregementet disponerad lastautomobil ställdes den 24 december 1941 efter avslutade körslor in i ett depåmagasin vid Gråmanstorp. Furiren vid regementet *Helge Artur Olofsson* öppnade därefter avtappningskranarna till automobilens kylarsystem men underlät däremot tillse att kylarvätskan, som utgjordes av vatten, uttrann. Enär kranhålen sannolikt tillfrusit, avrann icke vattnet, med påföljd att kylarblocket frös sönder.

Efter det saken hänskjutits till krigsrätten vid Skånska kavalleriregementet, har krigsrätten genom utslag den 26 februari 1942, enär Olofsson försummat att, såsom honom ålegat, tillse, att vattnet i kylaren avrunnit, förpliktat honom att till kronan utgiva skadestånd med 684 kronor 95 öre. Krigsrättens utslag har vunnit laga kraft.

Uti en av arméförvaltningens tyg- och civila departement, jämte eget yttrande, den 11 augusti 1942 överlämnad skrift har Olofsson — under åberopande av att han hade svag ekonomi samt hustru och ett barn att försörja — anhållit att bliva befriad från den ådömda skadeståndsskyldigheten.

Tyg- och civila departementen ha i sitt yttrande anfört bland annat:

Då Olofsson icke gjort sig skyldig till försummelse av grövre beskaffenhet samt hans ekonomiska villkor icke torde medgiva det utdömda beloppets inbetalning inom avsevärd tid, funne departementen — med hänsyn jämväl till ett av vederbörande chef avgivet utlåtande, att Olofsson alltid visat stor pliktuppfyllelse och noggrannhet i tjänsten — skäligt att skadeståndet nedsattes till förslagsvis 300 kronor att betalas före viss angiven tid.

Statskontoret har i utlåtande den 24 augusti 1942 förklarat sig icke ha någon erinran mot bifall till ansökningen på sätt tyg- och civila departementen förordat.

*Departements-
chefen.*

Jag vill ej motsätta mig att Olofsson befrias från ytterligare skadeståndsskyldighet mot inbetalande av visst belopp inom tid, som av Kungl. Maj:t må bestämmas. Med hänsyn till den ståndpunkt jag i det föregående vid anmälan av likartade ärenden intagit förordar jag — med beaktande jämväl av den omständigheten att sökanden är anställd vid regementet — att det belopp, som av Olofsson skall inbetalas, bestämmes till 200 kronor. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att Helge Artur Olofsson må, därest han inom tid, som av Kungl. Maj:t bestämmes, till arméförvaltningen inbetalar ett belopp av 200 kronor, befrias från återstoden av den honom jäm-

likt krigsrättens vid Skånska kavalleriregementet utslag den 26 februari 1942 åliggande skadeståndsskyldigheten.

6:o.

Den 10 mars 1942 utförde värnpliktige vid Norra skånska infanteriregementet nr 291 6/1939 *Sven Anton Winbladh* enligt order körning med kronan tillhörig lastautomobil. Winbladh underlät därvid att före körningen fylla automobilens oljehus med olja, med påföljd att motorn på grund av oljebrist skadades.

Efter åtal vid Norra skånska infanteriregementets krigsrätt dömdes Winbladh genom utslag den 8 april 1942 jämlikt 130 § strafflagen för krigsmakten för försummelse av tjänsteplikt att hållas i vaktarrest sex dagar, varjämte han förpliktades att i skadestånd till kronan utgiva 366 kronor 95 öre. Krigsrättens utslag har vunnit laga kraft.

Uti en den 1 juni 1942 dagtecknad skrift har Winbladh anhållit att bli befriad från den ådömda skadeståndsskyldigheten. Han hade före körningen ämnat påfylla olja men icke kommit i tillfälle därtill, emedan oljeförrådet icke varit öppet. Körningen hade dessutom blivit både längre och hårdare än vad han beräknat. Hans ekonomi vore dålig, och han hade hustru och ett barn att försörja.

Av handlingarna i ärendet inhämtas att Winbladhs senaste taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt är 2,240 kronor samt att han har bosättningslån å 1,000 kronor, varav 60 kronor avbetalats.

Arméförvaltningens tyg- och civila departement ha i utlåtande den 25 augusti 1942 med hänsyn till Winbladhs ungdom (född den 2 juni 1919) och svaga ekonomiska ställning samt honom åvilande försörjningsplikt tillstyrkt att Winbladh, därest han före viss angiven tid till kronan inbetalade ett belopp av förslagsvis 200 kronor, befriades från återstående betalningsskyldighet.

Statskontoret har i utlåtande den 2 september 1942 förklarat sig icke ha någon erinran mot bifall till ansökningen på sätt tyg- och civila departementen föreslagit.

I princip har jag intet att erinra mot myndigheternas förslag. Det belopp, som Winbladh skall ha att inbetala synes emellertid med hänsyn till föreliggande omständigheter böra reduceras till 100 kronor. Jag finner mig därför böra föreslå, att Winbladh befrias från honom åliggande ersättningsskyldighet till kronan mot inbetalande av ett belopp av 100 kronor inom tid, som av Kungl. Maj:t bestämmes. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

*Departements-
chefen.*

att *Sven Anton Winbladh* må, därest han inom tid, som av Kungl. Maj:t bestämmes, till arméförvaltningen inbetalar ett belopp av 100 kronor, befrias från återstående ersättningsskyldighet till kronan jämlikt krigsrättens vid Norra skånska infanteriregementet utslag den 8 april 1942.

7:o.

Den 20 januari 1942 företog sig värnpliktige vid Östgöta luftvärnsregemente nr 180 23/1937 *Karl-Viktor Thorell* att i strid mot muntlig order göra upp fyr under en värmepanna i regementets kasern, varvid pannan, som icke innehöll något vatten, skadades.

Efter åtal vid regementets krigsrätt prövade krigsrätten genom utslag den 9 februari 1942 jämlikt 130 § strafflagen för krigsmakten rättvist döma Thorell för försummelse i fullgörande av tjänsteplikt att undergå vaktarrest i tre dagar, varjämte han förpliktades att gottgöra kronan för de skador, som tillfogats värmepannan, med 1,221 kronor 30 öre. Krigsrättens utslag har vunnit laga kraft.

Uti en av ställföreträdande chefen för fjärde arméfördelningen den 23 februari 1942 med tillstyrkan överlämnad ansökning har Thorell med bifogande av medellöshetsintyg anhållit att bliva befriad från den ådömda skadeståndsskyldigheten. Han hade vid tillfället börjat elda utan att förvissa sig om att vatten påfyllts, emedan ett anslag om eldningsförbud av pannan avlägsnats. Att han icke först gjort sig underrättad om eldning varit tillåten hade berott på obetänksamhet och ovana som eldare.

Arméförvaltningens civila departement och fortifikationsstyrelse ha i utlåtande den 31 mars 1942 anfört bland annat:

Thorells vållande torde få ses mot bakgrunden av det förhållandet, att han icke erhållit erforderlig utbildning för de arbetsuppgifter, han haft att fullgöra såsom eldare. Han syntes icke ha insett risken av sitt handlande utan vållat skadan av obetänksamhet. Då han som värnpliktig icke åtnjutit någon särskild ersättning såsom eldare, talade billighetskäl för ett eftergivande av skadeståndet.

Statskontoret har i utlåtande den 15 april 1942 förklarat, att ämbetsverket icke ville motsätta sig att Thorell helt eller delvis befriades från ersättningskyldighet. Med beaktande av Thorells ekonomiska förhållanden och övriga föreliggande omständigheter förordade statskontoret, att Thorell, därest han inom viss av Kungl. Maj:t bestämd tid inbetalade ett belopp av 100 kronor, befriades från återstoden av honom åliggande ersättningskyldighet.

*Departementis-
chefen.*

Med beaktande av vad myndigheterna i ärendet anfört finner jag mig böra såtillvida tillstyrka bifall till ansökningen, att jag förordar, att Thorell må, därest han inom tid, som av Kungl. Maj:t bestämmes, till arméförvaltningen inbetalar ett belopp av 100 kronor, befrias från skyldigheten att gälda återstoden av sin skuld till kronan enligt krigsrättens utslag.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att *Karl-Viktor Thorell* må, därest han inom tid, som av Kungl. Maj:t bestämmes, till arméförvaltningen inbetalar ett belopp av 100 kronor, befrias från återstoden av den honom jämlikt krigsrättens vid Östgöta luftvärnsregemente utslag den 9 februari 1942 åliggande skadeståndsskyldigheten.

8:o.

Under tjänstgöring som kock å jagaren Romulus anmodade den 6 januari 1942 värnpliktige vid andra beväringsskompaniet nr 45 225/1939 *Olov Bernhard Hultgren*, som då var sysselsatt med kaffekokning i fartygets kabyss, en av vaktens eldare att pumpa olja, varmed spisen eldades, i en ovanför spisen anbragt oljetank. Medan påfyllning av tanken, vars tilloppsledning stängdes medels en i kabyssen befintlig kran, pågick, lämnade Hultgren kabyssen för en kortare stund. Sedan tanken under Hultgrens frånvaro blivit fylld med olja och pumpning allttjämt pågick, nedrann olja genom en å tanken anbringad ventil på spisen och antändes, med påföljd att brand uppstod i kabyssen. Härigenom uppkommo skador å kabyssens inredning m. m.

Efter åtal vid stationskrigsrätten vid Stockholms örlogsstation fann krigsrätten genom utslag den 27 mars 1942, att Hultgren förfarit oförsiktigt med eld inom krigsmaktens fartyg och därigenom vållat olyckan. På grund härav prövade krigsrätten rättvist döma Hultgren jämlikt 99 § strafflagen för krigsmakten att hållas i fängelse en månad, villkorlig dom, varjämte han förpliktades att till kronan utgiva ersättning med 204 kronor 67 öre för de uppkomna skadorna. Krigsrättens utslag har vunnit laga kraft.

Uti en den 13 april 1942 dagtecknad skrift har Hultgren anhållit att av nåd bli befriad från den honom ådömda skadeståndsskyldigheten.

Marinförvaltningen har i utlåtande den 26 maj 1942 anfört bland annat:

Hultgren hade sedan den 28 februari 1940 varit inkallad till beredskaps tjänstgöring och hade tidigare innehaft anställning såsom kock å restaurant mot en avlöning av 120 kronor i månaden jämte fri förplägnad. Hans levnadsvillkor såväl före som efter inkallelsen hade sålunda varit av den natur, att han icke utan väsentlig uppoffring torde kunna bära det ingrepp i hans ekonomiska ställning, som skulle bli följden av att det utdömda skadeståndet skulle utgå. Med hänsyn såväl härtill som till omständigheterna i övrigt tillstyrkte marinförvaltningen bifall till ansökningen.

Statskontoret har i utlåtande den 3 juni 1942 med hänsyn till bland annat vad marinförvaltningen anfört icke velat motsätta sig, att Hultgren delvis befriades från skadeståndsskyldighet. Ämbetsverket förordade sålunda, att Hultgren, därest han inom viss av Kungl. Maj:t bestämd tid inbetalade ett belopp av 50 kronor, befriades från återstoden av skadeståndet.

Av utredningen synes framgå, att svårigheter skulle möta för Hultgren att fullgöra ifrågavarande skadeståndsskyldighet. Med beaktande härav och övriga i ärendet föreliggande omständigheter förordar jag i enlighet med statskontorets förslag, att Hultgren befrias från återstående skadeståndsskyldighet mot inbetalande av 50 kronor inom tid, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

*Departements-
chefen.*

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att Olov Bernhard Hultgren må, därest han inom tid, som av Kungl. Maj:t bestämmes, till marinförvaltningen inbetalar ett belopp av 50 kronor, befrias från återstoden av honom jämlikt stationskrigsrättens vid Stockholms örlogsstation utslag den 27 mars 1942 åliggande skadeståndsskyldighet.

9:o.

Värnpliktige vid Svea flygflottilj nr 33 45/1940 *Adolf Wilhelm Sundblad* startade den 25 september 1941 i strid mot gällande instruktion ett kronan tillhörigt flygplan utan att någon satt i förarsätet. Till följd härav ställde sig planet på nosen, med påföljd att propellern slog mot marken och förstördes.

Efter åtal vid regementskrigsrätten vid Svea flygflottilj prövade krigsrätten genom utslag den 17 oktober 1941 rättvist döma Sundblad jämlikt 130 § strafflagen för krigsmakten för tjänsteförsummelse att undergå vaktarrest tre dagar, varjämte han förpliktades att till kronan i skadestånd för propellern utgiva 500 kronor. Krigsrättens utslag har vunnit laga kraft.

Uti en av chefen för flygvapnet den 27 januari 1942 med tillstyrkan överlämnad ansökning har Sundblad anhållit att bliva befriad från den honom ådömda skadeståndsskyldigheten. Hans föräldrar vore döda, och han vore hänvisad att helt försörja sig själv. Hans veckolön uppginge till 44 kronor.

Flygförvaltningen har i utlåtande den 12 maj 1942 anfört bland annat följande:

Sundblads uraktlåtenhet att iakttaga gällande säkerhetsföreskrifter hade närmast berott på hans strävan att i tid få det honom tilldelade flygplanet i startklart skick. Under hänvisning bland annat till Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut i liknande ärenden hemställde flygförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen, att Sundblad befriades från ifrågavarande skadeståndsskyldighet.

Statskontoret har i utlåtande den 20 maj 1942 med hänsyn till bland annat vad flygförvaltningen anfört förklarat, att ämbetsverket icke ville motsätta sig, att Sundblad delvis befriades från skadeståndsskyldighet. Med beaktande av Sundblads ekonomiska förhållanden och övriga omständigheter, förordade statskontoret, att Sundblad, därest han inom viss av Kungl. Maj:t bestämd tid inbetalade ett belopp av 50 kronor, befriades från återstoden av honom åvilande ersättningsskyldighet.

*Departements-
chefen.*

I anslutning till statskontorets förslag finner jag mig böra föreslå, att Sundblad befrias från den honom åliggande skadeståndsskyldigheten mot inbetalande av 50 kronor inom tid, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att Adolf Wilhelm Sundblad må, därest han inom tid, som av Kungl. Maj:t bestämmes, till flygförvaltningen inbetalar ett belopp av 50 kronor, befrias från återstoden av den honom jämlikt krigsrättens vid Svea flygflottilj utslag den 17 oktober 1941 åliggande skadeståndsskyldigheten.

10:o.

Korpralen vid Svea flygflottilj nr 222 *Gillis Sigvard Valdemar Hermanson* startade den 1 augusti 1941 i strid mot gällande instruktion ett kronan tillhörigt flygplan utan att någon satt i förarsätet. Till följd härav ställde

sig planet på nosen, med påföljd att propellern slog mot marken och förstördes.

Efter åtal vid regementskrigsrätten vid Svea flygflottilj prövade krigsrätten genom utslag den 17 oktober 1941 rättvist döma Hermansson jämlikt 130 § strafflagen för krigsmakten för tjänsteförsummelse att undergå vaktarrest tre dagar, varjämte han förpliktades att till kronan i skadestånd för propellern utgiva 550 kronor. Krigsrättens utslag har vunnit laga kraft.

Uti en av chefen för flygvapnet den 27 januari 1942 med tillstyrkan överlämnad ansökning har Hermansson under åberopande av sin svaga ekonomiska ställning anhållit att bliva befriad från den honom ådömda skadeståndsskyldigheten.

Flygförvaltningen har i utlåtande den 12 maj 1942 anfört bland annat följande:

Hermanssons uraktlåtenhet att iakttaga gällande säkerhetsföreskrifter hade närmast berott på hans strävan att i tid få det honom tilldelade flygplanet i startklart skick. Under hänvisning bland annat till Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut i liknande ärenden hemställde flygförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen, att Hermansson befriades från ifrågasvarande ersättningsskyldighet.

Statskontoret har i utlåtande den 20 maj 1942 med hänsyn till bland annat vad flygförvaltningen anfört förklarat, att ämbetsverket icke ville motsätta sig, att Hermansson delvis befriades från skadeståndsskyldighet. Med beaktande av Hermanssons ekonomiska förhållanden och övriga omständigheter, förordade statskontoret, att Hermansson, därest han inom viss av Kungl. Maj:t bestämd tid inbetalade ett belopp av 50 kronor, befriades från återstoden av honom åvilande ersättningsskyldighet.

I överensstämmelse med den ståndpunkt jag intagit vid anmälan under nästföregående punkt av fråga om befrielse för värnpliktige A. W. Sundblad från ersättningsskyldighet, finner jag mig böra föreslå, att jämväl Hermansson befrias från den honom åliggande skadeståndsskyldigheten mot inbetalande på motsvarande sätt av 50 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

*Departements-
chefen.*

att Gillis Sigvard Valdemar Hermansson må, därest han inom tid, som av Kungl. Maj:t bestämmes, till flygförvaltningen inbetalar ett belopp av 50 kronor, befrias från återstoden av den honom jämlikt krigsrättens vid Svea flygflottilj utslag den 17 oktober 1941 åliggande skadeståndsskyldigheten.

11:o.

Vid kvällsövning den 7 maj 1937 å Ladugårdsgärde i Stockholm med två plutoner ur Svea livgarde blev värnpliktige vid regementet nr 45 49/1935 Karl Oskar Davidsson svårt skadad av ett löst skott, som avlossades av värnpliktige vid regementet nr 676 45/1936 Karl Vidar Eugen Ljungqvist.

De närmare omständigheterna vid olyckstillfället voro följande: Ljungqvist, som tjänstgjorde som befälhavare för en skogspostering, uppmärksammade att en fientlig patrull ryckte fram mot posteringen och gav därför order om patrullens tillfångatagande. Enär Davidsson, som tillhörde patrullen, intagit eldställning, beslöt Ljungqvist att taga Davidsson tillfånga och smög sig därför fram mot honom med vänster hand om gevärspipan och höger hand om kolvhalsen. Då Davidsson något ögonblick därefter reste sig upp för att skynda från platsen, sprang Ljungqvist efter honom och avlossade därunder på omkring två meters avstånd mot Davidsson ett löst skott, som träffade i högra nedre delen av ryggen.

Davidsson har av skottet tillfogats så svåra kroppsskador, att han varit intagen å militärsjukhus till och med den 1 oktober 1937, varunder bland annat högra njuren bortoperats. Han har därefter varit helt eller delvis arbetsoförmögen till och med den 11 december 1937.

Med anledning av vad sålunda förekommit ställdes Ljungqvist av vederbörande krigsfiskal under åtal vid Svea livgardes krigsrätt. I målet förde Davidsson och riksförsäkringsanstalten ersättningstalan mot Ljungqvist.

Av handlingarna i ärendet inhämtas att riksförsäkringsanstalten förbehållit sig att även framdeles föra talan mot Ljungqvist för utfående av vad anstalten nödgades utgiva på grund av ifrågavarande skada.

Genom utslag den 1 mars 1938 prövade krigsrätten rättvist döma Ljungqvist *dels* jämlikt 130 § strafflagen för krigsmakten för oskicklighet i fullgörande av tjänsteplikt att hållas i vaktarrest åtta dagar, *dels ock* jämlikt 14 kap. 17 § andra stycket allmänna strafflagen och med tillämpning av 131 § strafflagen för krigsmakten för vållande till kroppsskada att böta tjugufem dagsböter, varje dagsbot bestämd till två kronor. Därjämte förpliktade krigsrätten, såvitt nu är i fråga, Ljungqvist att till riksförsäkringsanstalten för av denna havda utgifter på grund av olycksfallet utgiva 204 kronor 76 öre, motsvarande utbetalad sjukpenning, samt 18 kronor för läkarintyg ävensom 75 kronor för anstaltens kostnader i målet eller sålunda tillhoppa 297 kronor 76 öre. Krigsrättens utslag har vunnit laga kraft.

Uti en den 27 juni 1942 till försvarsdepartementet inkommen skrift har Ljungqvist anfört bland annat: Riksförsäkringsanstalten hade med inberäkning av det anstalten tilldömda beloppet numera fordrat ersättning av honom för samtliga havda kostnader i anledning av olycksfallet med tillhoppa 776 kronor 16 öre. Ljungqvist vore för närvarande tillfälligt anställd vid statens järnvägars militärbyrå och saknade möjlighet att gälda anstaltens ifrågavarande krav ävensom de ytterligare ersättningskrav, som framdeles kunde komma att framställas mot honom på grund av olycksfallet. Han hemställde därför att av nåd bliva befriad från all vidare ersättningskyldighet till riksförsäkringsanstalten.

Riksförsäkringsanstalten har i utlåtande den 20 juni 1942 anfört bland annat:

Anstalten hade genom beslut den 27 maj 1938 på grund av olycksfallet tillerkänt Davidsson, som vore född den 14 mars 1915, livränta enligt förord-

ningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, att utgå från och med den 12 december 1937 under hans återstående livstid med 117 kronor 60 öre för år räknat. Den 5 april 1938 hade anstalten översänt krigsrättens ovannämnda utslag till stadsfogden för verkställighet, men Ljungqvist hade vid utmätningssöksom försök befunnits sakna utmätningssbara tillgångar. Då anstalten sedermera den 18 november 1941 framställt ersättningskrav mot Ljungqvist å sina dittillsvarande kostnader, 776 kronor 16 öre, hade Ljungqvist förklarat sig sakna tillgångar till gäldande av anstaltens fordran. Med hänsyn till av riksförsäkringsanstalten införskaffad utredning samt i betraktande av de omständigheter, varunder skadan uppkommit, ansåge sig anstalten böra tillstyrka bifall till Ljungqvists framställning.

Av berörda utredning rörande Ljungqvists ekonomiska ställning m. m. inhämtas:

Ljungqvist, som är född den 1 augusti 1916, åtnjuter lön med 300 kronor per månad ävensom inkvarteringsersättning med 4 kronor per dag. Han delar ett möblerat rum med en annan tjänsteman och betalar själv en månads hyra av 35 kronor. Han resterar för oguldna skatter med omkring 400 kronor samt anser sig stå i skuld till sin moder med ungefär 1,000 kronor för erhållet underhåll.

Statskontoret har i utlåtande den 1 juli 1942, med hänsyn till bland annat vad riksförsäkringsanstalten anfört, förklarat, att statskontoret icke ville motsätta sig att Ljungqvist mot inbetalande av 300 kronor befriades från återstående ersättningskyldighet.

Av utredningen i ärendet framgår att Ljungqvist enligt ovannämnda krigsrättsutslag, såvitt nu är i fråga, på grund av vållande till den kroppsskada, som åsamkats Davidsson, förpliktats ersätta riksförsäkringsanstalten — förutom rättegångskostnader, 75 kronor — vad anstalten jämlikt bestämmelserna i 1927 års militärsättningsförordning utgivit, nämligen sjukpenning för tiden 28 september—11 december 1937 med 204 kronor 76 öre samt ersättning för läkarintyg med 18 kronor eller tillhoppa 222 kronor 76 öre. Vidare har anstalten genom beslut den 27 maj 1938 tillerkänt Davidsson, som är född den 14 mars 1915, livränta enligt nämnda förordning att utgå från och med den 12 december 1937 under hans återstående livstid med 117 kronor 60 öre för år räknat. Då riksförsäkringsanstalten sökt uttaga sin fordran enligt krigsrättsutslaget, har Ljungqvist vid utmätningssöksom befunnits sakna utmätningssbara tillgångar. Vid av riksförsäkringsanstalten sedermera framställt ersättningskrav mot Ljungqvist å anstaltens dittillsvarande kostnader i ärendet, 776 kronor 16 öre, har Ljungqvist förklarat sig sakna tillgångar till gäldande av anstaltens fordran.

I anslutning till myndigheternas förslag förordar jag med hänsyn till föreliggande omständigheter, att Ljungqvist mot inbetalande till riksförsäkringsanstalten av 300 kronor befrias från återstående ersättningskyldighet till riksförsäkringsanstalten för vad anstalten utgivit eller kan komma att utgiva på grund av ifrågavarande olycksfall. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma den tidpunkt, inom vilken betalningsskyldigheten skall vara fullgjord.

Departements
chefen.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att Karl Vidar Eugen Ljungqvist må, därest han inom tid, som av Kungl. Maj:t bestämmes, till riks försäkringsanstalten inbetalar ett belopp av 300 kronor, befrias från vidare ersättningskyldighet till riks försäkringsanstalten för vad anstalten jämlikt 1927 års militärsättningsförordning utgivit eller kan komma att utgiva till Karl Oskar Davidsson i anledning av denne genom Ljungqvists förvällande den 7 maj 1937 åsamkad kroppsskada.

12:o.

Vid upphandling av tälthyddor för arméns räkning under hösten 1939 antogs handelsbolaget med firma Holmsunds presenningsfabrik, innehavare *Karl Erik Nygren* och *Hilmer Amandus Ruthström*, båda i Holmsund, efter i vederbörlig ordning avgivet leveransanbud till leverantör av 400 tälthyddor till arméförvaltningens intendenturdepartement. Emellertid visade sig handelsbolaget icke kunna fullgöra de med upphandlingen förenade villkoren, varför intendenturdepartementet återkallade antagandet av bolagets anbud. Till följd härav måste förnyad upphandling av tälthyddor för intendenturdepartementets räkning företagas senare under samma höst, varvid upphandlingspriset blev åtskilligt högre än det av bolaget i förenämnda anbud upptagna. Då bolaget och dess innehavare måste anses vara ersättningskyldiga för de merkostnader, som härigenom uppstodo för kronan för den förnyade upphandlingen, instämde arméförvaltningens intendenturdepartement å kronans vägnar bolaget och dess innehavare till Umeå domsagas häradsrätt med yrkande, att bolaget och dess medparter måtte åläggas att gemensamt eller vilken bäst gälta gitte i förevarande avseende till kronan utgiva tillhoppa 14,400 kronor jämte ränta. Genom utslag den 3 juli 1940 förpliktade häradsrätten handelsbolaget och dess medparter att till kronan utgiva nyssnämnda belopp, 14,400 kronor, jämte fem procent ränta därå från stämmingsdagen den 30 januari 1940 tills betalning skedde ävensom gottgöra kronan för utgifter å målet med 100 kronor.

I häradsrättens utslag sökte handelsbolaget och dess medparter ändring. Genom dom den 29 oktober 1940, vilken vunnit laga kraft, fann hovrätten för Övre Norrland ej skäl att göra ändring i häradsrättens utslag samt förpliktade bolaget och dess medparter att solidariskt gottgöra kronan dess utgifter å målet i hovrätten med fordrade 100 kronor.

Uti en den 4 februari 1941 dagtecknad skrift anhöllo Nygren och Ruthström att bliva befriade från eller erhålla avkortning av betalningsskyldigheten för den skuld, vari de enligt förenämnda hovrättsdom häftade till kronan, samt anförde därvid i huvudsak följande:

Otvivelaktigt hade det vid intendenturdepartementets förnyade upphandling fordrade högre priset betingats av att de av stormaktskriget föranledda varuprisstegringarna omöjliggjorde tillverkning utan förlust till ett så lågt pris, som angivits i sökandenas anbud. Sökandena hade alltså under alla

förhållanden gjort stora förluster på sin leverans, även om densamma fullföljts. Några möjligheter att bemästra de uppkomna svårigheterna hade därför icke förelegat. — Utmätning av handelsbolagets egendom ägde rum den 2 september 1940 och auktion vore utsatt att äga rum den 11 februari 1941. Sökandena hotades nu att ställas inför utsikten att nedlägga sin rörelse. Denna startades då sökanden Nygren genom olycksfall i arbete hos Holmsunds Aktiebolag blivit invalid och sökanden Ruthström genom rationalisering i samma bolag icke för framtiden kunde påräkna sysselsättning i detsamma. Vid företagens start hade erhållits ett lån på 5,000 kronor av Västerbottens företagarförening, till vilken medel ställdes till förfogande från såväl staten som från kommuner, landsting och industriella företag för att stimulera uppkomsten av småföretag inom industri och hantverk. På detta lån återstode ett belopp av 1,700 kronor. Holmsunds Aktiebolag hade under den första tiden efter företagens start tillhandahållit lokal för rörelsen och hade sedermera utan ersättning levererat virke till uppförande av den byggnad, däri rörelsen nu bedreves. Under sådana förhållanden ansågo sökandena det vara ett allmänt intresse att deras rörelse fortfarande kunde hållas igång till nytta för både landet och länet. — Sökandena finge därför anhålla, att Kungl. Maj:t måtte av nåd efterskänka deras ifrågavarande skuld till kronan eller ock i proposition till riksdagen hemställa om avkortning av sökandenas berörda skuld.

I utlåtanden tillstyrkte *arméförvaltningens intendentur- och civila departement* samt *statskontoret* med hänsyn till föreliggande omständigheter, att Nygren och Ruthström befriades från den ifrågavarande ersättningssskyldigheten, därest de före utgången av år 1941 till kronan inbetalade ett belopp av 1,440 kronor, d. v. s. en tiondel av det utdömda skadeståndets kapitalbelopp.

Sedan riksdagen i skrivelse nr 185 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1941: 120 därtill lämnat sitt medgivande, förordnade Kungl. Maj:t i brev den 9 maj 1941 i överensstämmelse med riksdagens beslut, att Nygren och Ruthström skulle, därest de före den 1 januari 1942 till arméförvaltningen inbetalade ett belopp av 1,440 kronor, befrias från återstående betalningsskyldighet till kronan enligt ovannämnda dom.

Uti en den 2 maj 1942 dagtecknad skrift ha Nygren och Ruthström anför, att de bägge varit inkallade till militärtjänstgöring under år 1941, Nygren under nästan hela året och Ruthström under en stor del av året. Den av dem ägda rörelsen, Holmsunds presenningsfabrik, hade under inkallelsetiden drivits av deras hustrur och lämnat högst obetydlig vinst. På grund härav hade det föreskrivna beloppet 1,440 kronor kunnat inbetalas först den 14 april 1942. De anhöllo nu om befrielse från vidare betalningsskyldighet, oaktat de icke kunnat fullgöra den genom Kungl. Maj:ts beslut fastställda betalningsskyldigheten inom föreskriven tid.

Arméförvaltningens intendentur- och civila departement ha i utlåtande den 18 maj 1942 tillstyrkt bifall till ansökningen.

Statskontoret har i utlåtande den 30 maj 1942 meddelat, att ämbetsverket med hänsyn till föreliggande omständigheter icke motsatte sig befrielse för sökandena från den återstående betalningsskyldigheten till kronan.

Departements-
chefen.

I likhet med myndigheterna anser jag mig böra föreslå, att sökandena befrias från återstående betalningsskyldighet till kronan.

Under åberopande av det anförda hemställer jag alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att Karl Erik Nygren och Hilmer Amandus Ruthström befrias från återstående betalningsskyldighet till kronan enligt hovrättens för Övre Norrland dom den 29 oktober 1940.

13:o.

Värnpliktige vid andra beväringsskompaniet nr 48 227/1940 *Berndt Arvid Blom* underlät den 3 juli 1941 att före igångsättandet av en cirkulationspump i turbinrummet å ett marinen tillhörigt krigsfartyg öppna avloppsventilen, med påföljd att turbinhuset sprängdes sönder.

Efter åtal vid fältskyddsdomstolen vid kustflottan dömde krigsrätten genom utslag den 19 september 1941 Blom för vad han sålunda låtit komma sig till last att undergå vaktarrest tre dagar. Vidare förpliktade krigsrätten genom utslag den 13 mars 1942 Blom att till kronan utgiva ersättning för kostnaderna för reparation av de vid explosionen uppkomna skadorna med 1,286 kronor 39 öre. Krigsrättens nämnda utslag ha vunnit laga kraft.

Uti en den 30 mars 1942 dagtecknad skrift har Blom anhållit att av nåd bliva befriad från den honom ådömda skadeståndsskyldigheten. Då han på överordnads order igångsatt pumpen, hade han ägt bristande erfarenhet om dess konstruktion men likväl av oförsiktighet icke meddelat sin förman detta förhållande, enär han icke insett de risker, som förefunnits.

Enligt kronodebetsedel för år 1941 har Blom taxerats för en beskattningsbar inkomst av 3,450 kronor.

Marinförvaltningens ingenjöravdelning har funnit att Blom borde befrias från ersättningsskyldighet för skadan. Den befintliga säkerhetsventilen med en viss lystringssignal hade nämligen vid tillfället icke fungerat, tydligen på grund av närvaro av kondensat i turbinhuset. Vidare hade befunnits att turbinhuset redan före olyckan varit utsatt för otillbörligt invändigt tryck, enär en gammal spricka påvisats i brottytan.

Marinförvaltningen har i utlåtande den 7 juli 1942 med hänsyn till vad ingenjöravdelningen anför samt Bloms ekonomiska ställning tillstyrkt, att Blom av nåd befriades från skadeståndsskyldighet.

Statskontoret har i utlåtande den 25 juli 1942 med hänsyn till resultatet av den tekniska undersökningen rörande skadan förklarar, att ämbetsverket icke motsatte sig, att Blom helt befriades från ersättningsskyldighet.

Departements-
chefen.

Resultatet av den tekniska undersökningen rörande skadan synes mig utvisa, att Blom bör befrias från den honom ådömda skadeståndsskyldigheten till kronan. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att Berndt Arvid Blom befrias från honom jämlikt fältskyddsdomstolens vid kustflottan utslag den 13 mars 1942 åliggande skyldighet att till kronan utgiva skadestånd med 1,286 kronor 39 öre.

14:o.

Vid granskning av marinförvaltningens räkenskaper för oktober 1935—juni 1936 framställde revisionen hos riksräkenskapsverket en anmärkning av följande innehåll. Till dåvarande lotskaptenen H. Jacobson, som vore kapten i flottans reserv, hade för tiden december 1928—juni 1936 utbetalats pension efter 25 kronor för månad med 2,275 kronor och pensionsförhöjning enligt kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280) efter 23 kronor för månad med 2,093 kronor, eller tillhopa 4,368 kronor. Till grund för utbetalningarna låge ett av marinförvaltningen den 3 oktober 1935 för Jacobson utfärdat pensionsbrev, varigenom marinförvaltningen tillkännagivit, att Jacobson, vilken den 11 november 1928 uppnått 55 års ålder, ägde jämlikt kungl. brev den 27 september 1935 och kungörelsen den 27 juni 1902 (nr 74) angående antagning, utbildning och pensionering av reservbefäl för flottan uppbära en årlig pension av 300 kronor, att utgå från och med den 1 december 1928 och utbetalas, såvitt gällde förfallna belopp omedelbart, och i övrigt månadsvis i efterskott genom marinförvaltningens försorg. Av tillgängliga handlingar hade inhämtats, att Jacobson, som vore född den 11 november 1873, blivit efter avlagd sjöofficersexamen utnämnd till underlöjtnant i flottans reserv den 27 oktober 1897, att han den 25 maj 1917 erhållit fullmakt såsom kapten i samma reserv, att Kungl. Maj:t den 31 december 1928 medgivit honom rätt att efter utgången av år 1928 fortfarande kvarstå i flottans reserv under den tid han kvarstode i lotsverkets tjänst samt att Kungl. Maj:t den 27 september 1935, efter av marinförvaltningen i skrivelse den 22 augusti 1935 gjord hemställan, förklarat den omständigheten att Jacobson ej erhållit avsked ur reserven icke utgöra hinder för honom att komma i åtnjutande av ifrågakommen reservpension. Av ovan nämnda för Jacobson utfärdade pensionsbrev framginge, att han av marinförvaltningen ansetts äga rätt att uppbära pension jämlikt förutnämnda kungörelse den 27 juni 1902. I § 12 nämnda kungörelse stadgades, att reservofficer, som erhållit avsked i viss ordning, vore, därest han fullgjort stadgad tjänstgöringsskyldighet, berättigad att efter uppnådda 55 års ålder under sin återstående livstid åtnjuta årlig pension till belopp av 300 kronor. Enligt övergångsstadgande i § 17 vore reservofficer, för vilken insättning i ränte- och kapitalförsäkringsanstalt skett i enlighet med bestämmelserna i kungörelsen den 13 juli 1887 (nr 46 sid. 12) angående utbildande av reservbefäl för flottan, berättigad att jämte den förmån av kapital och livränta, som på grund av nämnda kungörelse tillkomme honom, efter uppnådda 55 års ålder åtnjuta årlig pension, lika stor med det belopp, varmed den livränta, som på grund av den verkställda insättningen skulle tillkomma honom vid 55 års ålder, understege 300 kronor, allt under förutsättning att han i viss ordning erhållit avsked samt därjämte fullgjort viss tjänstgöringsskyldighet. Slutligen hade föreskrivits, att förenämnda kungörelse den 13 juli 1887 fortfarande skulle gälla med avseende på dem som före den 15 juni 1899 antagits till reservofficerare eller reservofficersaspiranter och på vilka icke bestämmelserna i § 17 vunne tillämpning. Av innehållet i berörda 1887 års och 1902 års kungörelser samt den till grund för den förra liggande propositionen

(1887 prop. 1 femte huvudtiteln) framginge emellertid, att ifrågavarande kungörelser icke hade avseende å andra reservofficerare än sådana som blivit utnämnda efter genomgående av i kungörelserna föreskriven reservofficersaspirantutbildning och fullgjort viss tjänstgöringsskyldighet. På Jacobson, vilken i annan ordning blivit utnämnd till officer i flottans reserv, nämligen efter avlagd sjöofficersexamen, ägde kungörelserna förty icke tillämpning. Att detta vore förhållandet utvisades jämväl av en annan omständighet. Enligt vad revisionen inhämtat hade nämligen den i § 12 av nyssberörda 1887 års kungörelse föreskrivna insättningen av medel i ränte- och kapitalförsäkringsanstalt icke ägt rum beträffande Jacobson. På grund av vad sålunda anförts syntes författningsenlig grund för utfärdandet av ovanberörda pensionsbrev för Jacobson icke förefinnas, och anmärktes fördensskull 4,368 kronor till ersättande av dem som deltagit i det beslut, varigenom ifrågavarande pensionsrätt tillerkänts Jacobson, nämligen *kommendören K. T. Palm, marinöverkommisarien B. Boalt* samt *kommendörkaptenen S. Ulff*.

Genom utslag den 19 maj 1937 förpliktade riksräkenskapsverket, med gillande av anmärkningen, Palm, Boalt och Ulff att, gemensamt eller vilken gälda gitte, ersätta statsverket 4,368 kronor, envar av dem öppet lämnat att hos vederbörande söka sitt åter efter befogenhet.

Över utslaget anförde Jacobson besvär hos *kammarrätten*, som emellertid genom *utslag den 31 augusti 1939* icke fann skäl göra ändring i överklagade utslaget.

Vidare förpliktade *riksräkenskapsverket* genom lagkraftvunnet *utslag den 12 december 1939* i anmärkningsmål rörande marinförvaltningens räkenskaper för juli 1936—januari 1937 Palm, Boalt och Ulff att, gemensamt eller vilken gälda gitte, ersätta statsverket 336 kronor, likaledes utgörande oriktigt utbetald pension till Jacobson, envar dock öppet lämnat att hos vederbörande söka sitt åter efter befogenhet.

En av Jacobson sedermera gjord ansökning i fråga om reservpension föranledde enligt Kungl. Maj:ts beslut den 14 juni 1940 icke någon åtgärd.

Uti en den 30 oktober 1941 dagtecknad skrift ha bankdirektören G. R. Palm i dåvarande egenskap av förmyndare för kommendören Palm, Boalts dödsbo och Ulff hos Kungl. Maj:t anhållit att av nåd bliva befriade från ersättningskyldighet enligt ovannämnda båda utslag, innefattande en ersättningskyldighet av tillhoppa 4,704 kronor.

Sökandena ha härvid åberopat bland annat: Jacobson saknade utmättningsbara tillgångar. Boalt hade varit föredragande, då pensionsbrev utfärdades för Jacobson och syntes därför närmast ansvarig för beslutet, men statsverkets fordran kunde icke uttagas ur Boalts dödsbo på grund av bristande tillgång.

Marinförvaltningen har i utlåtande den 12 december 1941 — med vitsordande att Jacobson saknade utmättningsbara tillgångar, samt att de utdömda beloppen ej heller kunde uttagas ur Boalts dödsbo — framhållit, att Palm och Ulff icke utan stora ekonomiska offer kunde inbetala de utdömda

beloppen. Marinförvaltningen funne därför synnerliga skäl tala för att sökandena befriades från återbetalningsskyldighet.

Statskontoret har i utlåtande den 23 januari 1942 anfört bland annat:

De bestämmelser, varå marinförvaltningen grundat sitt beslut den 3 oktober 1935 om reservpension åt Jacobson, vore så avfattade, att enligt ämbetsverkets mening någon tvekan knappast kunde råda rörande den rätta tillämpningen av bestämmelserna. Tolkningssvårigheter torde fördenskull icke kunna åberopas såsom motiv för ett eftergivande av den ålagda betalningsskyldigheten. Med hänsyn till vad statskontoret inhämtat angående Palm och Ulffs ekonomiska omständigheter torde icke heller — såsom marinförvaltningen gjort gällande — en inbetalning av de utdömda beloppen, sammanlagt 4,704 kronor, kunna anses åsamka dem några större olägenheter av ekonomisk art. Redan i betraktande härav måste statskontoret ställa sig betänksamt gentemot ett bifall till ansökningen. Härtill komme att riksdagen — såsom framginge av dess skrivelse den 10 april 1935 (nr 156) — på given anledning ansett sig böra fästa uppmärksamheten på nödvändigheten av att från statens sida efterskänkande av ådömd betalningsskyldighet endast skedde i undantagsfall och när särskilda förhållanden betingade ett dylikt medgivande samt att befrielse icke borde lämnas i större utsträckning än som kunde vara av omständigheterna verkligen påkallat. Vid nu angivna förhållanden kunde statskontoret för sin del icke tillstyrka, att sökandena helt befriades från betalningsskyldighet.

Då emellertid Boalt, vilken såsom föredragande inom marinförvaltningen torde ha varit den för det felaktiga pensionsbeslutet i första hand ansvarige, avlidit, och någon möjlighet icke torde föreligga att av hans dödsbo utfå någon del av det utdömda beloppet, funne statskontoret — med hänsyn jämväl till den för fattande av dylika och liknande beslut vanligen förekommande ordningen — skäligt, att den Palm och Ulff åvilande betalningsskyldigheten begränsades att avse så stor del av det till återbetalning anmärkta beloppet, som rimligen kunde anses belöpa på dem. Statskontoret ville fördenskull icke motsätta sig, att ansökningen på det sätt vunne tillmötesgående, att beloppet, 4,704 kronor, nedsattes med en tredjedel.

Med anledning av statskontorets utlåtande ha *Palm* och *Ulff* i skrivelse den 12 februari 1942 framhållit följande:

I skrivelse den 22 augusti 1935 hade marinförvaltningen i dess dåvarande sammansättning (Åkermark, Boalt, Braunerhielm) anfört, att ämbetsverket icke kunnat tilldela Jacobson pension, emedan han icke erhållit avsked, ehuru han uppfyllt övriga fordringar för erhållande av pension, och slutligen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte förklara den omständigheten att Jacobson icke erhållit avsked ur tjänsten icke utgöra hinder för marinförvaltningen att tilldela honom pension. Kungl. Maj:t hade genom beslut den 27 september 1935 förklarat den omständigheten, att Jacobson ej erhållit avsked ur reserven icke utgöra hinder för honom att komma i åtnjutande av ifrågavarande pension.

Vid ärendets förnyade föredragning i marinförvaltningen den 3 oktober 1935 anmälde föredraganden vad som sålunda i ärendet förevarit. Under sådana omständigheter syntes för Palm och Ulff det beslut, som marinförvaltningen då hade att fatta, endast utgöra en bekräftelse på ett av marinförvaltningen, i dess ordinarie sammansättning redan godkänt principbeslut. Ärendet hade ju då två gånger varit föremål för beredning av civilavdelningens juridiskt skolade personal och föredragits av marinförvaltningens juridiskt sakkunnige ledamot. För dem förelåg sålunda ingen som helst anledning förmoda, att ärendet icke skulle vara fullt riktigt behandlat, och de

saknade varje motiv att göra någon ytterligare förfrågan huruvida det funnes någon äldre eller nyare författning, som kunde föranleda att pension icke skulle utbetalas till Jacobson. Att de, som vore kommenderade till marinförvaltningen på grund av särskild sakkunskap inom det artilleritekniska respektive nautiska området, skulle känna till existensen av vissa specialbestämmelser och innehållet i en viss proposition av år 1887 syntes dem fullständigt otänkbart.

Beträffande sina ekonomiska förhållanden anförde sökandena: Palm hade under år 1940 åtnjutit lön såsom kommendörkapten av 1:a graden i egenskap av inkallad officer, tjänstgörande i marinförvaltningen. Han hade dessutom haft följande privata inkomster, nämligen 850 kronor utgörande avkastningen av ett mindre kapital, 400 kronor från en livränta samt ett revisorsarvode å 1,500 kronor. På grund av långvarig sjukdom hade Palms militärtjänstgöring upphört med utgången av augusti 1941. Sedan den 1 september 1941 hade han därför endast åtnjutit pension såsom kommendörkapten av 1:a graden. Även Palms övriga inkomster hade minskats. Avkastningen av kapitalet hade nedgått på grund av att delar av detsamma måst tagas i anspråk för gäldande av skatter och sjukdomskostnader. Revisorsarvodet upphörde med utgången av år 1942. Att till statsverket inbetala ett belopp av nära 1,600 kronor skulle åsamka honom de allra största olägenheter av ekonomisk art.

Ulf hade icke några andra inkomster än de han uppbure såsom navigationskoleinspektör i kommerskollegium i lönegrad A 29. Han kunde icke utan allvarliga svårigheter till kronan inbetala ett belopp på omkring 1,600 kronor.

Kammarrätten har i utlåtande den 4 juni 1942 anført bland annat:

Med hänsyn till vad i ärendet blivit upplyst rörande dödsboets ekonomiska ställning funne sig kammarrätten böra tillstyrka bifall till dödsboets framställning. Kammarrätten funne däremot tillräckliga skäl icke föbragta för fullständig befrielse för Palm och Ulf från återbetalningsskyldighet. Emellertid ansåge kammarrätten att med hänsyn till upplysta förhållanden ytterligare någon nedsättning utöver den av statskontoret föreslagna skäligen borde äga rum och ifrågasatte därvid, huruvida icke Palms och Ulfs betalningsskyldighet skulle kunna inskränkas till att avse för en var av dem en tredjedel av det belopp, som utbetalts på grund av det utfärdade pensionsbrevet utan hänsyn till pensionsförhöjning.

*Departements-
chefen.*

Palm och Ulf ha framhållit, att marinförvaltningen i skrivelse den 22 augusti 1935 till Kungl. Maj:t anført, att ämbetsverket icke kunnat tilldela Jacobson pension, emedan han icke erhållit avsked, ehuru han uppfyllt övriga fordringar för erhållande av pension. Med anledning härav hade Kungl. Maj:t genom beslut den 27 september 1935 förklarat den omständigheten att Jacobson ej erhållit avsked ur reserven icke utgöra hinder för Jacobson att komma i åtnjutande av ifrågavarande pension. Det beslut, som marinförvaltningen vid ärendets föredragning den 3 oktober 1935 fattat om pension åt Jacobson, syntes dem därför utgöra endast en bekräftelse på ett av marinförvaltningen i dess ordinarie sammansättning redan godkänt principbeslut.

Vidare ha såväl marinförvaltningen som statskontoret framhållit, att Boalt såsom föredragande inom marinförvaltningen av ifrågavarande ärende torde ha varit den för det felaktiga pensionsbeslutet i första hand ansvarige samt att möjlighet ej torde föreligga att av Boalts dödsbo uttaga någon del av det utdömda beloppet.

De av Palm och Ulff nu åberopade omständigheterna, som föregått det felaktiga pensionsbeslutet den 3 oktober 1935, förtjäna beaktande; och jag anser i likhet med statskontoret och marinförvaltningen Boalt i första hand ansvarig. Med hänsyn till nu nämnda förhållanden och då ur Boalts dödsbo icke kan uttagas någon del av kronans fordran finner jag mig böra föreslå, att sökandena helt befrias från ifrågavarande ersättningsskyldighet.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att numera kommandören i flottans reserv K. T. Palm, dödsboet efter marinöverkommisarien B. Boalt och numera kommandören i marinen i flottans reserv S. Ulff må befrias från dem jämlikt kammarrättens utslag den 31 augusti 1939 och riksräkenskapsverkets utslag den 12 december 1939 åliggande skyldighet att gemensamt eller vilken gälta gitter ersätta statsverket med tillhoppa 4,704 kronor.

Med bifall till vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, under punkterna 1:o—14:o hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Anders Broberg.
